

Bartholomeo Eustachius

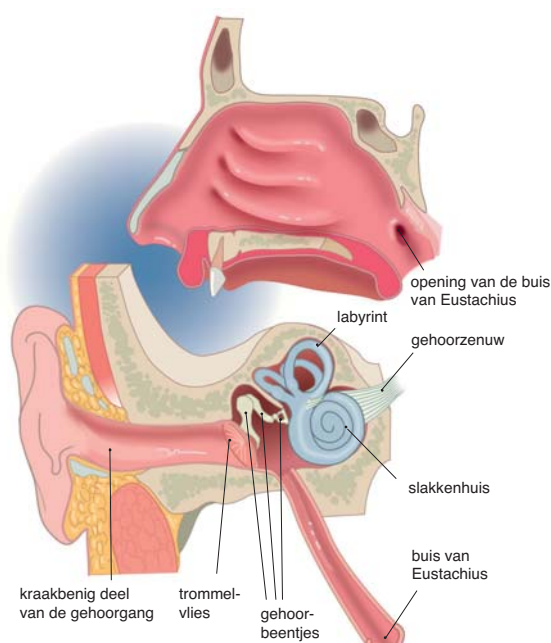
Hoewel de buis die het middenoor met de mondholte verbindt al door een leerling van Pythagoras – een Griekse arts genaamd Almacon – rond het jaar 500 voor Christus was ontdekt, was het de Italiaanse anatoom en arts Bartholomeo Eustachius die deze verbinding voor het eerst in zijn 'Opuscula Anatomica' (1564) beschreef.

Over het geboortjaar van Eustachius bestaat verwarring. Het wordt gedateerd tussen 1510 en 1524. Eustachius studeerde anatomie in Rome, werd lijfarts van de pauselijke clerus en hoogleraar aan de Romeinse Universiteit La Sapienza.

Behalve de buis van het middenoor beschreef Eustachius ook een klepstructuur in het hart die naar hem de valvula Eustachii is genoemd. Eigenlijk moet ook de halve-maanvormige klep die zich aan de uitmonding van de kransader in het rechter atrium bevindt zijn naam dragen. Ten onrechte wordt deze klep naar Thebesius genoemd, terwijl Eustachius al jaren eerder hier een heldere beschrijving van had gegeven in zijn 'Opuscula Anatomica'. In verschillende geschriften beschreef hij de anatomie van de nieren ('De Renibus'), het tijdelijke en blijvende gebit en structuren van de gebitselementen ('De Dentibus'), bloedvaten, spieren zoals de musculus sternocleidomastoideus, de musculus levator palpebrae superioris, craniale zenuwen en de foetale bloedsomloop.

In de middeleeuwen maakten religieuze motieven lange tijd het anatomisch onderzoeken van het menselijke lichaam onmogelijk. Daarin kwam enige verandering toen in 1348 de pandemische zwarte dood Europa teisterde. De clerus in Rome wilde de oorzaak van deze pandemie achterhalen en verleende toen mondigesmaat toestemming voor postmortem ontleding. Toch heeft het nog 200 jaar geduurd alvorens Paus Clemens VII dissecties van het menselijke lichaam voor anatomieonderwijs toestond. Zo kon Eustachius toegang hebben tot humane kadavers waarop hij sectie verrichtte. Samen met Pier Matteo Pini, een familielid en kunstenaar, werden 47 kopergravures vervaardigd waarin de ontleding van Eustachius werden vastgelegd.

Deze anatomische prenten zijn voortreffelijk. Voor het eerst werd gebruikgemaakt van deze techniek voor anatomisch onderzoek. Naast elke tekening werd een meetlat afgebeeld, waardoor de exacte maten van de organen kon-

den worden bepaald. Slechts 8 van deze gravures werden tijdens het leven van Eustachius gepubliceerd. De overige prenten verdwenen na zijn dood en werden pas in 1714 teruggevonden. Door toedoen van Paus Clemens XI verschenen in 1714 deze werken onder de naam 'Bartholomaei Eustachii Tabulae Anatomicae'.

Als deze prenten eerder waren teruggevonden en gepubliceerd, zou het de voortgang van anatomische onderzoeken van het menselijke lichaam hebben bevorderd en zou Eustachius even beroemd zijn geweest als zijn tijdgenoot Vesalius, de grondlegger van de moderne anatomie. Eustachius bekritiseerde in het begin van zijn carrière Vesalius nogal heftig vanwege diens verwerpingen van de Galenische wetten. Later, wijs geworden door eigen onderzoek, kreeg Eustachius waardering voor het werk van Vesalius.

Op late leeftijd kreeg Eustachius hevige jichtklachten, waardoor hij zijn academische post noodgedwongen moest opgeven. Hij bleef wel werken als lijfarts van kardinaal Rovere. Bartholomeo Eustachius stierf in 1574.

Bron

* Beijer T, Apeldoorn CGL. Woordenboek van medische eponiemen. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum, 1998.